

Högskolan i Kristianstad
Institutionen för humaniora och samhällskunskap
HIB 200
Mats Hellstenius
Seminariedatum: 2004-06-02, 2004-06-04

Den nya kommunindelningen 1952

- Skapandet av Karup kommun

Thomas Karlsson

Innehåll

1. INLEDNING MED BAKGRUND	1
1.1 SYFTE	2
1.2 FRÅGESTÄLLNING.....	2
1.3 METOD OCH MATERIAL.....	2
1.4 UPPSATSENS DISPOSITION.....	3
2. BAKGRUND TILL 1952 ÅRS KOMMUNREFORM.....	4
3. KARUP KOMMUN SKAPAS	5
3.1 CENTRALORTSDISKUSSIONEN	5
3.2 NAMNDISKUSSIONEN	6
3.3 SKILDA ÅSIKTER OM SAMMANSLAGNINGEN.....	7
4. KARUP KOMMUN BLIR VERKLIGHET	8
5. FÖRÄNDRINGAR OCH FÖRNYELSE EFTER 1952.....	10
5.1 ÅSLIDENS ÅLDERDOMSHEM.....	10
5.2 SKOLBYGGEN	11
5.3 VATTEN, AVLOPP OCH RENINGSVERK	12
6. KARUP KOMMUN I RETROSPEKTIV	14
7. SAMMANFATTANDE AVSLUTNING.....	15
8 KÄLLOR OCH LITTERATUR.....	17
9. APPENDIX	

1. Inledning med bakgrund

Den 1:a januari 1952 slogs kommunerna Hasslöv, Skummeslöv och Östra Karup i den södra delen av Hallands län ihop till Karups kommun som med den tidens mått bildade en storkommun med 2839 invånare. Kommunsammanslagningen 1952 rörde emellertid inte enbart Karup, utan nästan alla små så kallade landskommuner eller mindre köpingar i Sverige berördes. Frågan om att reformera kommunerna hade börjat att debatterats redan på mitten av 1940-talet och på lokal nivå svallade känslorna till sammanslagningarna. Man var överlag inte särskilt positiv. Idag är det inte många som vet något om de händelser och diskussioner på det lokala planet som föregick sammanslagningen och vad som egentligen skedde därefter.

Karup kommun kom att i väster gränsa mot Båstad kommun och i norr mot Laholm. Jag är själv uppvuxen i det gamla stationssamhället Skottorp vilket före 1952 låg i Skummeslövs kommun, men som efter sammanslagningen blev en del av Karup kommun. Det aktuella området har sedan dess kommit att delas upp ytterligare då Östra Karup 1971 uppgick i Båstads kommun och blev en del av dåvarande Kristianstad län, men fortfarande en del av Hallands län, vilket är fallet än idag. Vid delningen 1971 uppgick Skummeslöv och Hasslöv i Laholms kommun. Området har alltså en minst sagt komplicerad kommunal historia och det är även detta som blir min utgångspunkt.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att redogöra för vad som skedde och hur diskussionerna gick fram till och efter skapandet av Karup kommun 1952 och vad följderna blev.

1.2 Frågeställning

Vilka förändringar skedde vid kommunsammanslagningarna 1952 i bygden kring Östra Karup?

- Vilka blev följderna lokalt? Vilka förändringar skedde?
- Vilka var reaktionerna hos folket och politiker? Vilka argument användes för/emot vid den förändrade kommunindelningen

1.3 Metod och material

Jag har använt mig av lokalhistorisk litteratur, tidningar, sockenkrönikor, allmän litteratur om kommunsammanslagningarna 1952 och intervjuer med människor som var med och upplevde skapandet av den nya storkommunen Karup. Eftersom den lokalhistoriska litteraturen är speciell i vissa avseende är det läge för en förklaring. Den lokalhistoriska litteratur jag har använt mig av är skriven av personer med ett i regel stort intresse för hembygden och är ofta väldigt personlig och i regel baserad på antingen dagboksanteckningar, minnen, tidningsartiklar eller båda. I många hänseenden skulle denna litteratur kunna ses som en aning ovetenskaplig, men med utgångspunkt i min frågeställning där jag är ute efter bland annat reaktioner och tankar hos folket är denna litteratur en guldgruva. I den mån det har varit möjligt har dubbelkoll av källor genomförts för att styrka dess trovärdighet. Jag har utfört två intervjuer med personer som var med under tiden för Karups kommuns bildande. Knut Karlsson som jag intervjuar är uppvuxen i Hasslöv och bodde där under sammanslagningen. Arne Jönsson är uppvuxen i Skottorp och bodde där när sammanslagningen skedde. Han är idag verksam som ordförande i Skummeslövs hembygdsförening. De båda intervjuade var i mitten av 20-årsåldern 1952 när kommunreformen genomfördes. Ett problem är att det har gått ganska många år sedan 1952 och det påverkar så klart minnet. Jag kommer därför att i den mån det är möjligt att dubbelkolla det som sägs i intervjuerna. För övrigt anser jag källorna som mycket tillförlitliga. Intervjuerna genomfördes i form av ett längre samtal där all relevant information antecknades av författaren.

1.4 Uppsatsens disposition

Jag kommer att börja uppsatsen med att redogöra för bakgrunden till den nya kommunindelningen 1952. Sedan kommer jag att redogöra för vad som hände på den lokala nivån då arbetet med att skapa storkommunen Karup påbörjades och genomfördes. Dåtidens tankar och diskussioner kommer att redovisas i samband med de tilldragelser som presenteras. Sedan presenteras de infrastrukturella förändringar som skedde efter sammanslagningen och dåtidens tankar om dessa. Uppsatsen avslutas med en tillbakablick på skapandet av kommunen och en sammanfattande avslutning.

2. Bakgrund till 1952 års kommunreform

Den senaste kommunreformen i Sverige innan 1952 kom 1862 och var en produkt av franska revolutionens tankar om kommuner som en del i ett nätverk av fria kommuner. Dessa kommuner skulle bestå tills 1952. Men vad hände egentligen mellan 1862 och 1952? I början på 1900-talet hade synen på en kommuns uppgifter och ställning förändrats som ett led i den svenska moderniseringsprocessen. Nu menade politikerna på riksplenet att en kommun måste ha ett tillräckligt skatteunderlag för att klara sina förvaltningsuppgifter som innefattade skola, sjukvård och fattigvård.¹ En av orsakerna till att skatteunderlaget inte räckte till berodde på att folk började flytta in till stan. Småkommunerna fick färre medborgare och kommuner med så få invånare som 70 förekom. Om man ser på antalet kommuner med färre än 500 invånare så förändrades detta från 16 % till 25 % under perioden 1910-1950 till detta bör läggas att det i början av 1940-talet fanns hela 2505 kommuner i Sverige. 1930-talets depression hade satt socialpolitiken på prov. Med tillbakablick på 1930-talet insåg man nu att det inte var effektivt nog med små enheter för att klara av socialpolitiken. Dessutom återopade man argumentet att om kommunalrättsvisa – det var helt enkelt för stor variation i vad den kommunala servicen kunde tillhandahålla.² Genom en sammanslagning skulle medelfolkmängden i kommunerna uppgå till 4000 och då skulle man klara av att införa en moderniserad socialförvaltning som kunde ha fast anställda socialassistenter i de flesta kommuner.³ Det var alltså alla mindre, ofta så kallade landskommuner och i vissa fall även köpingar med mindre befolkning som berördes av sammanslagningen. De stora kommunerna kom inte att beröras i reformen 1952. Stadskommuner med större invånarantal som t.ex. Stockholm (732 281 invånare) och Kristianstad (23 920 invånare) förändrades inte alls vid sammanslagningen.⁴ På 1930-talet hade det rests krav från liberalt håll på en effektivare kommunal förvaltning och 1939 ställs liknande krav via motioner från socialdemokratiskt håll men dessa bifölls inte. 1942 kom det in tre nya motioner. Kostnaderna för socialvård tog nu en allt större del av kommunernas ekonomiska resurser i anslag och 1943 tillsattes som svar på att motionerna från 1942 hade bifallits slutligen en kommunindelningskommitté.⁵ Kommitténs arbete resulterade i en lag som antogs av riksdagen 1946, men det skulle dröja tills 1952 innan den verkställdes.⁶

---

¹ Ekström von Essen, Ulla: *Folkhemmets kommun*. Avesta 2003. s. 57-59.

² Ekström von Essen, Ulla: *Folkhemmets kommun*. Avesta 2003. s. 61.

³ www.ne.se sökord: kommunindelningsreformen.

⁴ När, var, hur? – Aktuell årsbok 1951, s. 195.

⁵ Ekström von Essen, Ulla: *Folkhemmets kommun*. Avesta 2003, s. 63, 69.

⁶ Ekström von Essen, Ulla: *Folkhemmets kommun*. Avesta 2003, s. 73-74.

3. Karup kommun skapas

Debatten på det lokala planet börjar den 17/12 1946 på stadshotellet i Laholm då ombud för de gamla socknarna träffas för att diskutera frågan under Hallands dåvarande landshövding Reimer Johansson. De olika kommunernas ståndpunkter till kommunsammanslagningen blir nu tydliga. Ivar Nilsson är representant för Östra Karup och ställer sig positiv till sammanslagningen vilket även i viss mån Adolf Nilsson för Hasslöv gör, även om man helst vill vara ensamma även i fortsättningen. Den som är står för mest motstånd mot sammanslagningen är Skottorpsbon och tillika lokalpolitikern Adolf Persson som representant för Skummeslöv. Han vill helst att hans kommun ska vara som ”den varit 1000 år”, men som ändå kan tänka sig ingå i storkommunen om det är nödvändigt.⁷ Den 4/8 1947 kommer länsstyrelsen i Halland med sina slutgiltiga förslag till kommunindelningarna vilka överensstämmer med de preliminära förslagen som lagts tidigare. Karup kommun kommer med den nya indelningen att bestå av Hasslöv, Östra Karup och Skummeslöv kommun. Befolkningen uppgick 1952 till 2839 personer, vilket är aningen under det nya halländska medeltalet på 2943 personer per kommun efter 1952. För att få lite perspektiv på ökningen kan detta jämföras med att medeltalet i de Halländska kommunerna före sammanslagningen var 1142 personer per kommun.⁸ Länsstyrelsen föreslår vidare att de tre kommunerna ska läggas samman under namnet Skottorp med Skottorp stationssamhälle eller Östra Karup kyrkby som centralort, men det är en uppfattning som definitivt inte delas av alla.⁹

3.1 Centralortsdiskussionen

Debatten rörande valet av centralort gick till skillnad från valet av namn tyst fram. Det argument som talade för Skottorp var dess storlek som den största orten som dessutom hade järnvägsstation. Östra Karup låg däremot mest centralt mitt emellan Skummeslöv och Hasslöv och var dessutom den största socknen. Det enda uttalande i den lokala tidningen rörande centralortens namn sker i *Laholms Tidning* den 14/4 1949 då Östra Karups kommunalordförande Erik G Nilsson ser det som självklart att Östra Karup blir centralort. Via mina intervjuer, tidningsforskande och läsning i lokala krönikor rörande frågan om valet av centralort kan jag bara konstatera att folk tydligen accepterade Östra Karup som centralort med anledning av att det låg centralt. Det förefaller alltså inte varit någon livligare debatt om detta.

---

⁷ Laholms Tidning, 1946-12-17.

⁸ *När, var, hur? – Aktuell årsbok 1951*, s. 206-207.

⁹ Laholms Tidning, 1947-08-04.

3.2 Namndiskussionen

Namnet på kommunen blev däremot en het fråga. Länsstyrelsen i Halland och kammarkollegiet hade både i sitt preliminära och i sitt slutgiltiga förslag som kom den 4/8 1947 föreslagit att kommunen skulle heta Skottorp. Men det fanns tre åsikter i frågan. Hasslöv hade föreslagit att kommunen skulle heta Hallandsås, Skummeslöv ville att den skulle heta Skottorp och Östra Karup ville att den skulle heta Östra Karup.^{10 11} Men länsstyrelsen hade sagt sitt och nu väntade bara det formella beslutet från regeringen. Men så händer plötsligt något oväntat. En delegation från Östra Karup bestående av skollärare Ivan Johansson, Erik Nilsson och Sparbankskamrer Anton Sebelius¹² reser till Stockholm och uppvaktar den för frågan ansvariga ministern, vilket ger resultat. Kommunens namn bestäms till Karup.¹³ Kommunalnämndens ordförande i Skottorp (Skummeslöv kommun) Adolf Persson är bitter över delegationens agerande när han berättar om det i sin bok *Ur hembygdens krönika* som kom ut efter flera års arbete 1959. Denna bitterhet var en uppfattning som enligt mina intervjuer delades av många boende i och utanför Skottorp där man ansåg att Skottorp var det givna namnet eftersom det var den enda orten med en järnvägsstation.

Den 14/4 1949 offentliggör regeringen sitt beslut rörande sammanslagningen. Man väljer att gå på länsstyrelsens linje i nästan alla avseende, förutom namnet, som blir Karup. Men Skummeslöv kommuns kommunalfullmäktige överklagar beslutet. Man vill att kommunen ska heta Skottorp.¹⁴ Men den 23/10 1950 står det ändå fast att kommunen trots allt ska heta Karup. Regeringen avslår Skummeslövs begäran om att kommunens namn skulle ändras till Skottorp.¹⁵ Men vad hade delegationen egentligen för kraftfulla argument som kunde få regeringen att välja namnet Karup istället för det av länsstyrelsen föreslagna Skottorp? Det argument delegationen från Östra Karup hade framfört för den berörda ministern var att namnet Skottorp hade en dålig klang i orten.¹⁶ Men hur kan stationssamhället Skottorp ha skaffat sig ett så dåligt rykte? Sökandet i de skriftliga källorna ger mig inget svar på frågan, men i samtliga av mina intervjuer ges förklaringen till att orsaken var det gamla Skottorps säteri. Namnet Skottorp kommer nämligen från godset som ligger beläget ungefär 3 km öster om dagens centrum. När järnvägsstationen byggdes i det som idag är centrala Skottorp valde

---

¹⁰ Persson, Adolf: *Ur hembygdens krönika*. Laholm 1959. s. 10.

¹¹ Bekräftas av intervju med Arne Jönsson, 2004-05-14.

¹² Enligt intervju med Arne Jönsson, 2004-05-14.

¹³ Persson, Adolf: *Ur hembygdens krönika*. Laholm 1959, s. 11.

¹⁴ Laholms Tidning, 1949-04-14.

¹⁵ Laholms Tidning, 1950-10-23.

¹⁶ Persson, Adolf: *Ur hembygdens krönika*. Laholm 1959, s. 11.

man att ge stationen namnet Skottorp framför Skummeslöv som bebyggelsen i området kallades (se appendix I). Skottorps säteri hade tidigare ägt det mesta av områdena runt godset, dvs. mer eller mindre hela socknen. Bönderna i området hade då dagsverksskyldigheter till säteriet och dess ägare Adolf von Möller som levde mellan 1855 och 1932 (ligger begravd i en imponerande familjegrav på Skummeslövs kyrkogård) sägs enligt mina intervjuer dessutom ha varit en person som utnyttjade och misskötte sin maktposition, därigenom hade namnet Skottorp fått en dålig klang.

3.3 Skilda åsikter om sammanslagningen

I ett större reportage om sammanslagningen i *Laholms tidning* den 14/4 1949 vädras de olika åsikterna om storkommunen. Östra Karups Erik G Nilsson ställer sig positiv till kommunen, han menar att en större kommunal enhet är bra eftersom det ger många fördelar. Kommunalordförande i Hasslöv, Adolf Nilsson menar istället att det inte finns något att vinna på skapandet av storkommunen då han menar att det kommer att bli en stor och dyr kommun eftersom avstånden blir längre och att då kostnaderna för den kommunala förvaltningen kommer att stiga. Ordförande i Skottorps kommunalnämnd, Adolf Persson menar på att det finns fördelar med kommunen, men anser samtidigt att en sammanslagning är onödig och menar att om man hade röstat om saken så hade folket sannolikt sagt nej till en sammanslagning. Han säger i tidningsintervjun vidare att de tre kommunerna visserligen är lika, men att det ändå finns skillnader mellan kommunerna som kan göra ett samarbete svårt.¹⁷ I sin bok utvecklar han resonemanget och förklarar att han ställer sig positiv till kommunreformen när det gäller sammanslagningen av riktigt små kommuner, men att han anser att kommunerna i södra Halland redan är bärkraftiga nog för att klara sig på egen hand.¹⁸ I en intervju med kommunalnämndens ordförande i Östra Karup, Erik Nilsson uttrycks framtidspositivism. Efter bråket om namnet på kommunen borde det inte bli några större problem för arbetet i den kommande kommunen menar han.¹⁹

---

¹⁷ Laholms Tidning, 1949-04-14.

¹⁸ Persson, Adolf: *Ur hembygdens krönika*. Laholm 1959, s. 470.

¹⁹ Laholms Tidning, 1950-11-04.

4. Karup Kommun blir verklighet

Den 1 januari 1952 skulle storkommunen bli verklighet, men arbetet mot sammanslagningen började redan 1950. Nu skulle tre kommuner som tidigare dragit åt helt olika håll börja samarbeta och styra gemensamt. 1950 sammankallar nämndeman Adolf Nilsson i Hasslöv på länsstyrelsens order ett möte med storkommunens röstberättigade. Under mötet valdes även ordförande, vice ordförande och ledamöter för kommunalnämnden, men de sistnämnda hann inte utföra något arbete då en ny nämnd valdes den 28/10 1951 i ett sammanträde i Skottorp. Den 17/9 1950 ägde valet till kommunalfullmäktige till den nya kommunen rum. Bondeförbundet fick flest röster och i fullmäktige kom två kvinnor att ingå. Därefter skulle man utse sammansättningen i kommunalnämnden och skolstyrelsen. Detta skedde i Skottorp den 28/10 1951. Då bestämdes att kommunalnämnden i Karup skulle bestå av nio ledamöter, tre från varje landskommun. I Skolstyrelsen bestämde man att det skulle sitta femton ledamöter, fem från varje landskommun. Man planerade även för en budget för det kommande året, 1952 då storkommunen skulle bli verklighet.²⁰ Storleken på sammansättningen i kommunalfullmäktige kom att bli en ständig dragkamp mellan två aktörer. Skummeslöv och Östra Karup fick vardera tretton ledamöter, medan Hasslöv som den minsta kommunen fick endast nio. Hasslöv kom nu att bli en vågmästare i den kommande kommunalpolitiken.²¹ I mina intervjuer med Arne Jönsson och Knut Karlsson framkom det att politiken nu blev en ständig dragkamp främst mellan Skummeslöv och Östra Karup där Hasslöv spelade den vågmästarroll man hade förutspått, men constellationerna skiftade. Ibland gaddade Hasslöv ihop sig med Östra Karup och ibland var det Skummeslöv och Hasslöv som samarbetade mot Östra Karup – politiken blev en ständig kamp där aktörerna hela tiden försökte gynna sina egna intressen och en rivalitetskänsla som skulle sitta i länge rådde mellan de forna kommunerna.²²

Folkets åsikter om bildandet av storkommunen liknade politikernas. I mina intervjuer framkom det att den vanligaste åsikten om sammanslagningen var att man inte var särskilt glad för den. Påbudet om sammanslagning hade kommit uppifrån utan någon lokal förankring. På lokalt plan ansåg man att det hade gått bra hittills och att det då skulle fungera bra även i framtiden. Nu blev man också tvungen att heltidsanställa kanslisterna för att sköta den

---

²⁰ Persson, Adolf: *Ur hembygdens krönika*. Laholm 1959, s. 467-470.

²¹ Laholms Tidning, 1950-11-04.

²² Intervju med Arne Jönsson 2004-05-14.

kommunala verksamheten, vilket var nytt. Tidigare hade den kommunala verksamheten skett till stor del utifrån ideell basis, nu skulle det bli dyrt.²³

Den 30/1 1951 hålls årets första sammanträde i Karup kommun där man utser ordförande och ledamöter till Karups kommunalfullmäktige samt ordförande i kommunalnämnden och ledamöter därtill.²⁴ Den 13/10 1951 aviseras kommande skattehöjningar i Karup storkommun. Man vill höja skatten med två kronor från dagens 3,50 för att klara behovet av nya skolor i de tre f d kommunerna. Det slutgiltiga beslutet om skattehöjningen fastställs vid ett kommunalfullmäktigemöte den 29/10 samma år.²⁵

---

²³ Intervju med Arne Jönsson 2004-05-14.

²⁴ Håkansson, Inge: *Händelser i Östra Karup under 1930- 40- 50-talet*. 2002, s. 67.

²⁵ Håkansson, Inge: *Händelser i Östra Karup under 1930- 40- 50-talet*. 2002, s. 69-70.

5. Förändringar och förnyelse efter 1952

Den 1 januari 1952 är så slutligen storkommun Karup en realitet. Över en natt hade det kommunala utseendet i Sverige förändrats radikalt. 1949 hade 79 % av landets kommuner en storlek på under 2000 invånare. Efter reformen 1952 hade detta förändrats till 7,9 % och antalet kommuner med mindre än 2000 invånare hade sjunkit från 1810 stycken den 1 januari 1949 till endast 65 stycken den 1 januari 1952.²⁶ De viktigaste frågorna som den nya kommunen började driva var skolproblematiken, inrättandet av ett ålderdomshem i trakten och en utbyggnad av vatten och avlopp.

5.1 Åslidens ålderdomshem

Innan 1956 var åldringsvården mycket bristfällig i området. I Östra Karup fanns kommunens största ålderdomshem som kunde ta emot 6-7 personer. Ålderdomshemmet sköttes av en gård som via avtal med staten gav åldringarna en plats att bo på i utbyte mot att man arbetade på gården, så något ålderdomshem i modern bemärkelse var det inte tal om. I Hasslöv och Skottorp fanns också mindre inrättningar, men dessa var ännu mindre än den i Östra Karup och kunde endast ta emot 2-3 personer vardera.²⁷ Den 9/12 1955 skickar Karup in en ansökan om byggnadstillstånd för att bygga ut det gamla ålderdomshemmet, men i praktiken rörde det sig om en total nybyggnation. Den 26/7 -1956 ges klartecken från länsarbetsnämnden i Halmstad och bygget skulle enligt ansökan om byggnadstillstånd påbörjas redan den 1: a augusti samma år och beräknades pågå i elva månader.²⁸ Den 29/10 -1957 godkänns byggets värme och sanitets anläggningar av H.S Holmbergs Konstruktionsfirma i Helsingborg.²⁹

Inför bygget av Åslidens ålderdomshem kom åter de olika kommundelarnas dragkamp upp till ytan. Man var eniga om att ålderdomshemmet skulle byggas centralt, frågan var bara hur långt man skulle hårdra den här principen. Det var lämpligt att bygga hemmet i Östra Karup eftersom detta var centralt, men det fanns samtidigt folk som i rättvisans namn krävde att hemmet skulle byggas exakt i mitten av de tre forna kommunerna. Hemmet skulle i sådana fall hamna någonstans i obygdan mellan Östra Karup och Skottorp, men till slut byggdes det alltså på samma plats där det gamla hade funnits. Inför invigandet av ålderdomshemmet utlyste kommunen en tävling med bidrag till vad hemmet skulle heta. Även namnet bidrog till diskussioner, främst gällde det vem som hade rätt till namngivning. Folk i Östra Karup ville

---

²⁶ *När, var, hur? – Aktuell årsbok 1951*, s. 197.

²⁷ Intervju med Arne Jönsson, 2004-05-14.

²⁸ Enligt byggnadstillstånd N12427, 1956-07-26.

²⁹ Enligt besiktningsprotokoll inkommet Karups fattigvårdsstyrelse, 1957-12-03.

enligt mina intervjuer helst se att man själv bestämde namnet, men det slutade alltså med en öppen bidragstävling.³⁰

I Laholms kommunarkiv lyckas jag hitta lådan med de inkomna namnförslagen som har stor variation. Det som förbryllar mig mest över de ca 60 namnförslagen är dock att det vinnande förslaget inte finns i lådan. Där ligger bara ett pappkort med en kort maskinskriven text som säger att namnet på ålderdomshemmet bestämts till Åsliden. Ett av de inkomna bidragen är dock datummärkt till den 16/3 1957 vilket ger en tidsangivelse för tävlingen, men jag har inte lyckats koppla detta till några mötesprotokoll eftersom stora delar av det gamla Karups kommunarkiv dels försvann under flytten 1971 och dels brann upp i en arkivbrand i Båstad under 1970-talet. Enligt mina intervjuer tas Åslidens ålderdomshem i bruk 1957. Hemmet blir en succé hos alla läger enligt mina intervjuer och den ofta så kritiska kommunalpolitikern Adolf Persson i Skottorp lägger många positiva ord om ålderdomshemmet i sin bok.³¹

5.2 Skolbyggen

Skolfrågan var den mest akuta frågan för Karup kommun. Redan 1950 började man diskutera vad man skulle göra för att ordna det så att skolan räckte till alla elever. Kommunalnämnsordförande Erik Nilsson i Östra Karup berättar i en intervju i *Laholms Tidning* den 4/11 1950 att skolförhållandena i Östra Karup är bedrövliga och strax därefter, i slutet av 1950 står man i startgroparna för byggandet av en ny skola som står klar 1953 och invigs den 30/12 samma år.³² Skolsituationen i Skummeslöv var lika bedrövlig som den i Östra Karup. Där hade man två skolor på samma tomt, men sjundeklassarna måste ändå åka till Östra Karup och dessutom räckte lokalerna räckte inte till för det ökade antalet elever. Under 1930-talet hade det fötts 3-4 barn per år men nu var siffran för barnafödandet under 1949 uppe i 29 barn.³³ Skolfrågan skapade även den hårdföra kamper. Återigen återopade man rättviseargumentet, dvs. om en kommun del fick en ny skola så skulle de andra delarna också ha det, detta rättvisetänkande verkar vara återkommande i många politiska frågor i kommunen enligt vad som framkommit i mina intervjuer och när det gällde skolfrågan så slutade det med att både Skummeslöv och Hasslöv till slut fick nya skolor. Den 11/2 1952 dyker frågan om byggandet av en ny yrkesskola i Östra Karup upp på dagordningen. Det var

---

³⁰ Intervju med Arne Jönsson, 2004-05-14.

³¹ Persson, Adolf: *Ur hembygdens krönika*. Laholm 1959, s. 471.

³² Håkansson, Inge: *Händelser i Östra Karup under 1930- 40- 50-talet*. 2002, s. 80.

³³ Laholms Tidning, 1950-11-04.

Skottorps hantverksförening och folkskollärare Orvar Trollér från Hasslöv som väckt frågan om utredning om en yrkesskola. Adolf Persson från Skottorp krävde att förfrågan om utredning skulle läggas ned, men fick inget gehör. Istället diskuterade man frågan, men efter en livlig diskussion beslöt man att bordlägga ärendet till ett senare tillfälle.³⁴ Men de större utgifterna för den nya kommunen gjorde att man än en gång tvingades höja skatten. Den 29/10 1951 beslutar kommunalfullmäktige att skatten från årsskiftet ska höjas från 3.50 till 6.40 kr orsakerna är skolbygge och förändrade ortsavdrag.³⁵

5.3 Vatten, avlopp och reningsverk

I Skummeslöv kommun började man 1950 arbetet med att ordna ordentligt avlopp i Skottorp. Det ordnade avloppet innebar att avloppsvattnet leddes ut i Stensån respektive Smedjeån.³⁶ Ungefär samtidigt hade man hittat en stor vattenfyndighet i Skottorp som nu kom att bli källan för vatten till hela Karup kommun. Men byggandet av både avloppsledning och vattenledning var inget som folk såg som självklart eller nödvändigtvis bra. Man var medveten om att det skulle kosta pengar vilket det också gjorde. I Skottorp torkade dessutom de privata brunnarna ut. Som kompensation för de uttorkade brunnarna lät man koppla in de berörda hushållen på vattenledningen kostnadsfritt, men inkopplandet av avlopp till fastigheterna kom ändå att kosta 900 kr per hushåll vilket var mycket pengar i början på 1950-talet. I Skottorp var åsikterna om vatten och avlopp delade. En del menade att det räckte med att ha rinnande vatten, medan andra tyckte att det räckte med avlopp, orsaken till att man inte ville ha båda var att man oroades över de ökade kostnaderna, vilket framkommit i mina intervjuer. Vidare menade man att om man hade det ena så kunde man ordna det andra med egna lösningar. Utbyggnaden av vatten och avlopp sker även Östra Karup och Hasslöv under samma period och blir en kostsam post i kommunens ekonomi som dock täcks av kraftiga statsbidrag.³⁷

I början på 1960-talet började man planera för bygget av ett reningsverk. I ett beslut i Karup kommuns kommunalnämnd den 15/3 1960 föreslår man att den inrättade kommittén för samarbete mellan Båstad köping och Karup kommun ska lägga fram ett förslag om byggandet av ett gemensamt reningsverk.³⁸ Den 21/11 1961 skrivs avtalet mellan Båstads köping och Karup kommun. Av det civilrättsliga avtalet framgår att det blir Båstad köping som kommer att få stå för de största utgifterna, för byggkostnaderna kom Båstad att stå för 63,5 % och

---

³⁴ Laholms Tidning, 1952-02-12.

³⁵ Håkansson, Inge: *Händelser i Östra Karup under 1930- 40- 50-talet*. 2002, s 69-70.

³⁶ Laholms Tidning, 1950-11-04.

³⁷ Håkansson, Inge: *Händelser i Östra Karup under 1930- 40- 50-talet*. 2002, s 69-74.

³⁸ Enligt protokoll från kommunalnämndsmöte i Karup kommun, 1960-03-15.

Karup kommun för 36,5 %.³⁹ Två år senare (1963) står Hedhusets reningsverk klart. Platsen för reningsverket blev vid stranden rakt västerut från Skummeslöv (se appendix II). Det är byggt med överkapacitet vilket gjorde att även den västra delen av Laholms kommun kom att kopplas in på ledningen som gick genom Karup kommun. Ett avtal upprättades den 22/4 1963 mellan Laholms kommun och Karup kommun där man bestämde gemensam äganderätt av företaget som ägde ledningarna och delade kostnader.⁴⁰

Det sista större projektet som kommunen 1952-1971 var delaktig i var byggandet av en simbassäng inte långt ifrån Hedhusets reningsverk. Kommunen godkände projektet vid ett möte den 26/10 1960. Förslaget om byggnation kom dock inte från kommunen utan ifrån den statliga skolstyrelsen som även stod för kostnaderna. För en del av det administrativa arbetet stod dock kommunen.⁴¹

---

³⁹ Avtal mellan Båstad köping och Karup kommun 1961-11-21 om byggande och drift av avloppsanläggning.

⁴⁰ Avtal mellan Laholms kommun och Karup kommun upprättat 1963-04-22

⁴¹ Protokoll från sammanträde i Karups kommunalnämnd 1960-10-26

6. Karup Kommun i retrospektiv

Karup kommuns livslängd blev kort. Den varade i knappt tjugo år mellan 1952 och 1971 då Östra Karup uppgick i Båstad kommun och Hasslöv och Skummeslöv uppgick i Laholms kommun. Men hur tyckte man då i efterhand om skapandet av kommunen 1952? Den mest framträdande kommunalpolitikern i Skottorp, Adolf Persson skrev efter sitt tillbakadragande från politiken en bok om den lokala historien och om det politiska arbetet. I boken som gavs ut 1959 berättar han om hur mycket som hade förändrats med skapandet av storkommunen. De nya skolorna som byggts i kommunen som han ser som förstklassiga och ålderdomshemmet Åsliden vilket ger möjligheter till förstklassig vård.

Det som man verkar ha varit mest nöjd med enligt vad som framkommit i mina intervjuer är också det ålderdomshemmet och det är detta som man minns som det mest positiva med skapandet av kommunen. Angående bråken i kommunen så berättar de intervjuade att revirtänkandet fortsatte långt in på 1960-talet, men att man nu hade accepterat sammanslagningen. Det var emellertid inte förrän på 1970-talet som man hade uppnått någon form av "vi" känsla i kommunen, men då var det dags att upplösa Karup kommun. I efterhand så var perioden 1952-1979 en ganska bra period enligt en av mina intervjuade som vidare menar att om partnerskapet i kommunen varit gott så hade nog inte Karup kommit att delas mellan Båstad och Laholm, utan ha uppgått i en av kommunerna. Han menar vidare att storkommunen var bra eftersom besluten i den trots allt betydligt större kommunen Karup fattades nära folket och för att det var en demokratisk organisation eftersom många hade insyn och fick delta i besluten. Samtidigt var nu kommunen också tillräckligt stor för att klara av de grundläggande behoven som skola och åldringsvård vilket tidigare hade varit de stora problemen. I min andra intervju får jag ungefär samma svar. Man menar att det blev bättre i kommunen med tiden, men att de blev ännu bättre 1971 då kommunen delades och uppgick i större enheter. Fördelen med detta var enligt vad som framkom i min andra intervju att demokratin nu ökade eftersom den större organisationen gjorde det svårare för svågerpolitik.

7. Sammanfattande avslutning

När de politiska diskussionerna började föras på riksplanet om en kommunreform i hela landet var begreppet kommunal rättvisa centralt – tanken var att alla kommuner skulle ge lika möjligheter till en god social omsorg. I Karup kommun kom man att använda samma begrepp för att hävda sin gamla kommundels rättigheter för utbyggnad och modernisering. I samband med sammanslagningen 1952 kom, precis som tanken med sammanslagningen, ett stort moderniseringsarbete i Karup kommun att påbörjas. Vad som kan konstateras är att kommunens skolor, åldringsvård och vatten - avlopp innan 1952 var mycket bristfälliga samtidigt som resurserna inte fanns för att ge den service som man ville kunna ge med skapandet av storkommuner. Man lät efter skapandet av Karup kommun bygga nya moderna skolor i alla tre kommundelar vilket borgade för att gott skolväsen. Ett centralt ålderdomshem för kommunens invånare upprättades i Östra Karup och vatten och avlopp byggdes så småningom ut till hela kommunen. Detta kompletterades även med ett reningsverk. De senare större projekten kom att genomföras i ett nära samarbete mellan grannkommunerna Båstad och Laholm. Området genomgick alltså en genomgripande förändring när det gäller den sociala omsorgen och skolan under den här tiden. Men för att klara av de ökade kostnaderna som moderniseringarna medförde blev kommunen redan i ett tidigt skede tvingad att höja skatten från 3,50 kr till 6,40 kr. De kritiker som var emot tanken på att skapa större kommuner och som menade att den nya kommunen skulle bli dyr fick alltså till slut rätt även om folk i efterhand kom att uppskatta de många moderniseringar som skedde.

Vård och skola blev under kommunens tid mycket väl utbyggda och av god kvalitet, vilket har påvisats med material från litteratur, tidningar och intervjuer. De olika före detta kommunerna höll också ofta på sin sak och krävde i rättvisans namn liknande anläggningar och byggen i de olika kommundelarna. Trots detta lyckades man att bygga upp och modernisera området på ungefär femton år från skapandet av storkommunen.

På lokal nivå hade tanken på storkommuner liten förankring. Skapandet av dessa var en produkt uppifrån och på den lokala nivån kom skapandet att kantas av motsättningar, revirtänkande och konflikter. Redan innan skapandet av storkommunen var klart blossade bråket om namn och centralort i den nya kommunen upp och känslorna som hade väckts i det bråket kom att hålla i sig länge. Namndiskussionen var kanske den mest hetsiga diskussionen som fördes i kommunerna i Karupstrakten och den drog utan tvekan upp känslor med lång

historisk bakgrund. Orsakerna till varför namnet Skottorp hade så dåligt klang gick inte att finna i litteraturen. Anledningen kan vara att frågan var så känslig av olika anledningar att man valt att utesluta vissa delar i det material som kom i tryck. I intervjuerna framkom dock den egentliga orsaken, vilket jag ser som en mycket intressant och historiskt viktigt upptäckt eftersom de flesta levande personer från den här tidens diskussioner håller på att försvinna. När dessa försvinner, då försvinner även delar av den lokala historien som kanske inte går att återskapa på något annat sätt.

8 Källor och litteratur

Otryckta källor

Laholms stadsarkiv

Ett antal brev med namnförslag till Åslidens ålderdomshem inkomna till Karup kommun vid okänt datum. Ett av breven är av avsändaren daterat 1957-03-06

Tryckta källor

Laholms stadsarkiv

Byggnadstillstånd för ålderdomshem i Östra Karup. Nr: 12427, beviljat 1956-07-26

Besiktningssprotokoll för ålderdomshemmet i Östra Karup, den 1957-12-03

Protokoll fört vid sammanträde i Karups kommunalnämnd, 1960-03-15

Protokoll fört vid sammanträde i Karups kommunalnämnd, 1960-10-26

Avtal rörande avlopp upprättat mellan Båstads köping och Karups kommun, 1961-11-21

Bilaga nr 3 till kommunalfullmäktigeprotokoll i Karups kommun, 1963-04-22

Litteratur

Ekström von Essen, Ulla. 2003. *Folkhemmets kommun – Socialdemokratiska idéer om lokalsamhället 1939-1952*. Avesta: Svenska tryckcentralen.

Håkansson, Inge. 2002. *Händelser i Östra Karup under 1930- 40- 50-talet*. Östra Karups minnesvårdsförening.

Persson, Adolf. 1959. *Ur hembygdens krönika – Spridda händelser ur Skummeslövs, Östra Karups och Hasslövs historia*. Laholm: Stadlings Efr. Boktryckeri.

Ralf, Klas. 1950. *NÄR VAR HUR – Aktuell uppslagsbok 1951*. Stockholm: Åhlén & Åkerlunds Boktryckeri.

Tidningar

Laholms Tidning, 1946-1952

Intervjuer

Personlig intervju med Arne Jönsson, ordförande i Skummeslövs hembygdsförening,

Skottorp, 2004-05-14

Personlig intervju med Knut Karlsson, Skottorp, 2004-05-14.

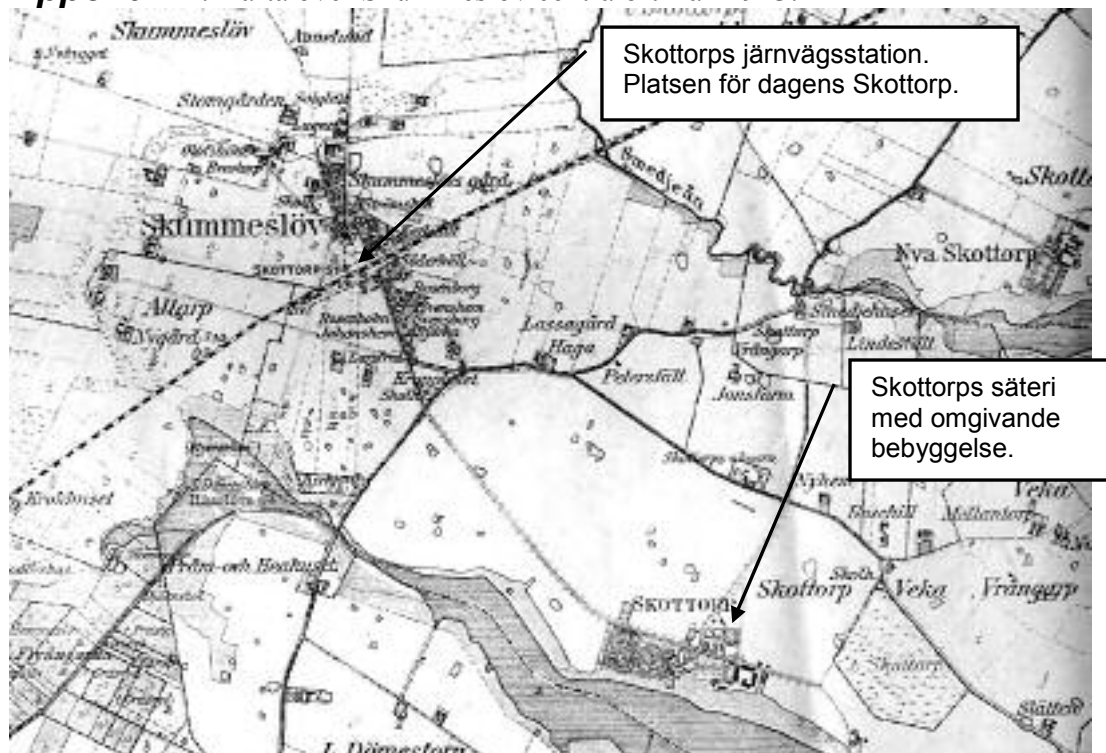
Internet

Nationalencyklopedin, www.ne.se. 2004-05-10. Sökord: *kommunindelningen*.

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=228295. Författare: Gustafsson, Agne.

9. Appendix

Appendix I: Karta över Skummeslöv centralort från 1923.

Appendix II: Karta som visar kommungränserna och platsen för Hedhusets reningsverk.

